

प्रशासकीय मान्यता

मार्कड, ता. चामोर्शी, जि. गडचिरोली
येथील मार्कड शिव मंदिराचे जतन, संवर्धन
व परिसर विकास करणे.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक बांधकाम विभाग

शासन निर्णय क्रमांक- खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४(एल.बी.७)/रस्ते-८

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक - ०६ मे, २०२२

- वाचा :-**
- १) शासन निर्णय क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/रस्ते-८, दि. ३०.१२.२०२०
 - २) बैठकीचे इतिवृत्त क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/भाग-१/रस्ते-८, दि. १५.०४.२०२१
 - ३) शासन निर्णय क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/रस्ते-८, दि. २१.०९.२०२१
 - ४) शासन निर्णय क्रमांक : खाक्षेस-२०२०/प्र.क्र.४०४/रस्ते-८, दि. १८.०१.२०२२

प्रस्तावना :

महाराष्ट्रातील प्राचीन मंदिरे यांच्या जतन, संवर्धन, पुर्नवसन व परिसर विकासाची कामे राज्य शासनामार्फत करण्याबाबत शासनाकडून निर्णय घेण्यात आला असून त्यानुसार मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांनी मार्च, २०२१ मध्ये अर्थसंकल्पिय अधिवेशनात केलेल्या घोषणेनुसार महाराष्ट्रातील आठ मंदिरांचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास कार्यक्रम, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ (MSRDC) यांच्यामार्फत हाती घेण्यात यावे असा निर्णय घेण्यात आला आहे. विषयाच्या अनुषंगाने मंत्रिमंडळाच्या दिनांक २३.१२.२०२० रोजी झालेल्या बैठकीत यास मान्यता देण्यात आली.

प्रस्ताव :

‘मार्कड, ता. चामोर्शी, जि. गडचिरोली येथील मार्कड शिव मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास करणे.’ मंदिर परिसराचा बृहत आराखडा तयार करण्यात आला असून त्यामध्ये प्रामुख्याने ३ विभागात कामे प्रस्तावित केली गेली आहेत.

प्रामुख्याने दोन टप्प्यांमध्ये नमूद बाबींची दुरुस्ती, संवर्धन करणे प्रस्तावित आहे.

१. मंदिरांचे क्षतीग्रस्त कळस, नक्षीकाम असलेल्या मंडप आणि इतर घटकांची पुराव्यांवर आधारित पुर्ननिर्मिती.
२. नव्याने जोडण्यात आलेले व मंदिराच्या वास्तुरचनेशी विसंगत असे घटक जसे, टाईल्स, लोखंडी नळ्यांनी व पत्र्यांनी तयार केलेली दर्शन बारी, ऑईलपेंटचा वापर, काँक्रीटचे बांधकाम आदी सर्व घटकांना दूर करून मूळ वास्तुरचनेचे पुर्नजीवन केले जाईल.
३. मंदिराच्या मूळ वास्तुच्या जतन व संवर्धन या व्यतिरिक्त मंदिर परिसरावर परिणाम करणारे अनेक घटक उदा. काँक्रीटमध्ये नव्याने मंदिर परिसरात झालेले बांधकाम, मंदिराशी विसंगत पेव्हर ब्लॉक्स वापरणे, लोंबकळत्या विजेच्या तारा इ. चे संवर्धन करणे.
४. मंदिराभोवतालची अनियंत्रित व विस्कळीत दुकाने, मंदिराचे मुळ स्थापत्य विचारात न घेता परिसरात झालेली कामे इत्यादींचा सर्वांकष विचार करून मंदिर परिसराचा सर्वांकष विकास आराखडा या योजनेद्वारा तयार केला गेला आहे.

१. मुख्य मंदिराचा जीर्णोद्धार व संवर्धन.

अ.क्र.	वर्णन	रु. कोटी
१	साईट क्लिअरन्स	०.२५
२	रासायनिक संवर्धन	०.९६
३	संवर्धन कार्य	१.८७
४	फ्लोअरिंगचे काम	०.६६
५	दगडी बांधकाम	०.११
६	वॉटर प्रूफिंग	०.२९
७	डिसमंटलिंग आणि रिमूव्हल सिव्हिल वर्क	०.०२८३
८	विविध कामे	०.३४
९	मंदिराची पुनर्बांधणी	२.०५
१०	सुशोभिकरण आणि सुविधा निर्मिती (.८५ एकर)	८.३१
११	रस्ते बांधणी, पार्किंग, दुकाने, आसन व्यवस्था, रस्त्यांवर दिवे, पादचारी मार्ग, सावलीची व्यवस्था, कचराकुंड्या, पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था. (८१३ मी. लांबी)	५.००
१२	रस्ते बांधणी आणि सुविधा- पार्किंग, दुकाने, आसन व्यवस्था, रस्त्यांवर दिवे, पादचारी मार्ग, सावलीची व्यवस्था, कचराकुंड्या, पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था.	१.००
	एकूण कोटी	२०.८१

२. पर्यटक भाविकांच्या दृष्टीने परिसर विकास व सोयी सुविधा उपलब्ध करून देणे.

अ.क्र.	वर्णन	रु. कोटी
१	पूल- नदीच्या पलीकडे पोहोचण्यासाठी भाविकांसाठी पूलाची निर्मिती (२०० मी. लांबी)	५.५०
२	धर्मशाळांचे विद्यमान सुधारणा	१.००
३	घाट आणि कपडे बदलण्याच्या जागेसह नदी परिसराचे सुशोभिकरण (३७५ मी. पट्टा)	१५.८६
४	मूळपासून ५.० मीटर रुंदीचा रस्ता (२९ किलोमीटरचा पट्टा)	१७.५०
५	घाट आणि कपडे बदलण्याच्या जागेसह नदी परिसराचे सुशोभिकरण (५९ मी. पट्टा)	१.८३
६	माहिती केंद्र (८०० चौ.मी)	६.५०
	एकूण कोटी	४८.१९

सदर प्रस्तावाच्या छाननी अंती अंदाजपत्रकातील कामाच्या वावातील समाविष्ट बाबी व त्याच्या किंमतीचा येणारा गोषवारा खालीलप्रमाणे आहे.

मंदिराच्या एकूण कामाचा गोषवारा खालील प्रमाणे:

भाग १

Sr. No.	Particulars	Amount in Cr.
I	Construction cost of Conservation of Main temple	२०.८९
II	Other Development in Premises, Other Services and Facilities in Town.	४८.९९
A	Total A	६९.००
	Royalty charges @ १% on A	०.६९
	Quality control charges @ १.५% on A	१.०४
	Contingencies @ ४% on A	२.७६
B	Total B	७३.४९
	GST @ १२% on B	८.८२
	PMC + Heritage Consultancy charges @ ७.५ % on B	५.५१
	GST @ १८% on Consultancy charges	०.९९
C	Total C	८८.८१
	Escalation charges @ ५% on C	४.४४
	Centage charges @ ५% on C	४.४४
	Insuarance charges @ ०.५% on C	०.४४
	Project insuarance charges @ १% on C	०.८९
	Environmental monitoring charges @ ०.१% on C	०.०९
D	Total D	९९.११

म.रा.र.वि.महामंडळामार्फत सादर केलेल्या मार्कड शिव मंदिराच्या, सविस्तर प्रकल्प अहवालामधील, दोन भागातील वर्गीकरणानुसार, कामांच्या अंदाजपत्रांकांची एकूण किंमत **रु.९९.११ कोटी** (Including all Taxes and Charges) इतकी येते.

तथापि, खालील तक्त्यात दर्शविल्यानुसार रु.२९.८९ कोटी (Including all Taxes and Charges) ची संवर्धनाची कामे पहिल्या टप्प्यात महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाने प्रशासकीय मान्यतेसाठी शासनाकडे प्रस्तावित केली आहेत. त्यानुसार खालीलप्रमाणे दर्शविल्यानुसार सदर प्रकल्पास (पहिला टप्पा) प्रशासकीय मान्यतेसाठी प्रस्तावित आहे.

भाग २

Sr. No.	Particulars	Amount in Cr.
I	Construction cost of Conservation of Main temple	20.81
A	Total A	20.81
	Royalty charges @ 1% on B	0.21
	Quality control charges @ 1.5% on B	0.31
	Contingencies @ 4% on B	0.83
B	Total B	22.16
	GST @ 12% on C	2.66
	PMC + Heritage Consultancy charges @ 7.5 % on B	1.66
	GST @ 18% on Consultancy charges	0.30
C	Total C	26.78
	Escalation charges @ 5% on D	1.34
	Centage charges @ 5% on D	1.34
	Insuarance charges @ 0.5% on D	0.13
	Project insuarance charges @ 1%	0.27
	Environmental monitoring charges @ 0.1%	0.03
D	Total D	29.89

एकूण किंमत रु. २९.८९ कोटी (अक्षरी रुपये एकोणतीस कोटी एकोणनव्वद लाख फक्त)

शासन निर्णय:-

मार्कड, ता. चामोर्शी, जि. गडचिरोली येथील मार्कड शिव मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास करणे. या रु. २९.८९ कोटी (अक्षरी रुपये एकोणतीस कोटी एकोणनव्वद लाख फक्त) इतक्या अंदाजित खर्चाच्या बांधकामास याद्वारे खालील अटी व शर्तीच्या अधिन राहुन प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

अटी व शर्ती :-

- सदर कामाचे स्थापत्य विषयक आराखडे व नकाशे तसेच मंदिराचे जतन, संवर्धन व परिसर विकास करणे बाबतचे संकल्पन करुन त्यावर सक्षम प्राधिकार्याची मंजूरी घेऊनच कामे सुरु करावीत.
- ज्या कामास या निर्णयाद्वारे प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे त्या कामास विचाराधीन असलेल्या नियोजित कोणत्याही पाटबंधारे / जलविद्युत पाणी पुरवठा प्रकल्पामुळे बाधा येत नाही किंवा हे काम अशा योजनांच्या जलाशयाखाली येणार नाही, अशा अर्थाचे योग्य

नमुन्यातील प्रमाणपत्र संबंधित मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई यांनी प्रतिस्वाक्षरित केलेले नसून ते या प्रकल्पाच्या कागदपत्रात समाविष्ट नाही.

क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांनी या कामाच्या प्रत्यक्ष बांधकामास सुरुवात करण्यापूर्वी हे काम कोणत्याही पाटबंधारे / जलविद्युत पाणी पुरवठा प्रकल्पाच्या जलाशयाखाली जाण्याची शक्यता नाही किंवा अशा प्रकल्पांमुळे या कामावर कोणताही परिणाम होणार नाही याची खात्री करून घेतली पाहिजे या अटीवरच ही प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

३. सदरहू कामाचा प्रस्ताव तयार करताना कामाचे समर्थन व आवश्यकता शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या परिपत्रकातील / पत्रातील सूचनांचे अनुपालन, या सर्व बाबींचा क्षेत्रीय पातळीवर विचार करण्यात आलेला आहे व प्रस्तावाची क्षेत्रीय पातळीवर सर्व तांत्रिक दृष्टीकोनातून छाननी करण्यात आलेली आहे, अशी धारणा आहे. तथापि, तांत्रिक मंजूरी देण्यापूर्वी या सर्व बाबींची पुन्हा एकदा खातरजमा करून घेण्यात यावी.
४. प्रस्तुत कामास तांत्रिक मंजूरी देण्यापूर्वी व काम सुरु करण्यापूर्वी पुढील बाबींची पूर्तता करण्यात यावी या अटीवरच ही प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.
 - i. जी मंदिरे भारतीय पुरातत्व विभागाचे अखत्यारीत आहेत त्या मंदिरांचे बाबतीत, प्रस्तावित कामांचा आराखडा भारतीय पुरातत्व विभागाचे संबंधित अधिकाऱ्यांकडे पाठवून त्यांनी दिलेल्या परवानगी प्रमाणेच निविदा मागविण्यात याव्यात.
 - ii. बांधकामासाठी ज्या ठिकाणी वन व पर्यावरण व अन्य विभागांची (MCZMA/NCZMA) मान्यता मिळविण्यासाठी आवश्यक त्या अटी पूर्ण करण्यात याव्यात. त्यासाठी संबंधित संस्थाकडे अर्ज करण्याची जबाबदारी संबंधित अधिक्षक अभियंता यांची राहिल व अशी परवानगी प्राप्त झाल्यानंतरच संबंधित सक्षम प्राधिकार्याने नकाशास व अंदाजपत्रकांना तांत्रिक मान्यता द्यावी.
 - iii. काम आदिवासी क्षेत्रातील असल्यास संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास यांचे परवानगीचे पत्र मिळविण्यात यावे व आदिवासी व्यक्तींच्या जमीनी संपादन करतांना प्रचलित कायद्याचे पालन करावे.
 - iv. कामाची सविस्तर अंदाजपत्रके तयार करताना अस्तित्वातील बांधकाम पाडल्यानंतर मिळणाऱ्या सामुग्रीच्या किंमतीचा विचार अंदाजपत्रकात यथोचितपणे करण्यात यावा.
 - v. कामास वन जमिनीची आवश्यकता असल्यास संबंधित प्राधिकरणाची परवानगी घेण्याची जबाबदारी तांत्रिक मान्यता देणाऱ्या अधिकाऱ्याची असेल. वन जमिन ताब्यात मिळाल्याशिवाय प्रत्यक्षपणे स्थापत्य विषयक कामे सुरु करण्यात येऊ नये.
 - vi. राज्यदरसुची २०२१-२२ मधील General Note च्या अनुषंगाने बांधकाम कालावधी करीता आवश्यक सर्वसाधारण विम्याची तरतूद सादरकर्त्या सक्षम अधिकाऱ्याने प्रस्तावीत केल्यानुसार करण्यात आली आहे. तथापी सदर परिच्छेदानुसार देखभाल दुरुस्ती व दोषदायीत्व कालावधीकरीता विम्याची तरतूद तांत्रिक मान्यता प्रदान करणारे सक्षम अधिकारी तांत्रिक मान्यता अंदाजपत्रकाच्या गोषवाच्यामध्ये करतील असे ग्राह्य धरण्यात आले आहे. या शर्तीवर सदर प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.
 - vii. कामासाठी मंजूर निधीच्या मर्यादेच्या अधीन राहूनच खर्च करण्यात यावा.

- viii. सदर मंदिर व त्याच्या परिसराच्या जागेबाबतच्या उपभोक्त्याच्या मालकी बाबतची खातरजमा करणारी कागदपत्रे प्राप्त करून घेणे तसेच प्रस्तावित काम हे शासनाच्या ताब्यातील जागेवरच करण्यात यावे. खाजगी किंवा इतर मालकी जागेत करावयाचे झाल्याचे त्याचे प्रचलित भूसंपादन नियमानुसार लागणारी जमिन संपादीत करून व जमिनीचा सर्व मोबदला अदा करून अथवा संबंधीताकडून संमंतीपत्र घेवून नंतरच कामास तांत्रिक मान्यता प्रदान करावी व त्यानंतरच कामास सुरुवात करावी.
 - ix. कंत्राटदाराशी करावयाच्या करारनाम्यात बांधकामाचे संकल्पित आयुर्मान दर्शवून त्या कालावधीत कामात दोष निर्माण झाल्यास त्याची जबाबदारी कंत्राटदार व संबंधित पर्यवेक्षकीय अधिकारी यांची राहिल. अशा प्रकरणी कंत्राटदार व संबंधित पर्यवेक्षकीय अधिकारी यांचेवर नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल” अशा आशयाची अट करारनाम्यात समाविष्ट करावी.
 - x. सदर मंदिर व त्याच्या परिसर विकासाबाबतची कामे करण्यासाठीची ना-हरकत परवानगी व कामे पूर्ण झाल्यानंतर त्याची देखभाल दुरुस्ती करण्याचे हमी पत्र उपभोक्त्याकडून मिळाल्यानंतर कामे सुरु करण्यात यावीत.
 - xi. सदर मंदिर परिसराचा विकास करण्यापूर्वी उपभोक्त्याकडून परिसराचा भूमी अभिलेख विभागाचा सिमांकन नकाशा प्राप्त करून घेऊन कामे कार्यान्वीत करणे,
 - xii. प्रत्यक्ष कामास सुरुवात करण्यापूर्वी स्थानिक प्रशासन उदा. ग्रामपंचायत / नगरपालिका / महानगरपालिका यांची परवानगी घेणे आवश्यक राहिल.
 - xiii. सदरची कामे (मंदिर व परिसर विकास) पूर्ण करून संबंधीताकडे महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ हस्तांतरीत करेल. त्यानंतर उपभोक्त्यास त्यामध्ये काही बदल करावयाचे झाल्यास त्याबाबी महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळाच्या निदर्शनास आणूनच करण्याबाबतची अट हस्तांतरणामध्ये अंतर्भूत करावी.
५. प्रशासकीय मान्यतेच्या अंदाजपत्रकात प्रत्येक दराचे वर्णन/दर/दर पृथःकरणातील गृहीत धरलेली अंतरे व अनुषंगिक इतर बाबी तांत्रिक मान्यता प्रदान करण्यास सक्षम अधिकाऱ्यांनी त्यांच्या पातळीवर तपासणे अनिवार्य आहे. या संदर्भात शासनाचे कोणतेही उत्तरदायित्व असणार नाही.
६. तांत्रिक मान्यता प्रदान करतांना प्रशासकीय मान्यतेतील वाव अन्य कोणत्याही योजनेत/कार्यक्रमात समाविष्ट नाही, याची खातरजमा तांत्रिक मान्यता प्रदान करणाऱ्या सक्षम अधिकाऱ्याने करावी.
७. सदर कामावरील खर्च हा मागणी क्रमांक एच-०८, ४०५९३१४३ सार्वजनिक बांधकामावरील भांडवली खर्च या प्रधान शिर्षांतर्गत भागविण्यात यावा.
८. या कामासाठी अर्थसंकल्पात सदर लेखाशिर्षात पुरेशी तरतूद असल्याशिवाय हे काम सुरु करण्यात येऊ नये.
९. हा शासन निर्णय, अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांच्या अनुमतीने काढण्यात येत आहे.

१०. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२२०५०६१५४०३२२५१८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(प्रशांत द. नवघरे)
सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) महालेखापाल-१ व २, (लेखापरीक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर
- २) महालेखापाल-१ व २, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर
- ३) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- ४) अपर मुख्य सचिव (वित्त विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ५) अपर मुख्य सचिव (नियोजन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ६) अपर मुख्य सचिव (महसूल व वन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ७) अपर मुख्य सचिव (सार्वजनिक बांधकाम विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ८) प्रधान सचिव (विधि व न्याय विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ९) प्रधान सचिव (नगर विकास विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १०) प्रधान सचिव (उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ११) प्रधान सचिव (सांस्कृतिक कार्य विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १२) प्रधान सचिव (पर्यटन विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १३) प्रधान सचिव (पर्यावरण विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- १४) उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, म.रा.र.वि. महामंडळ, वांद्रे, मुंबई-५० (मंजूर नकाशे व अंदाजपत्रकाच्या प्रतीसह)
- १५) मुख्य अभियंता, म.रा.र.वि. महामंडळ, वांद्रे, मुंबई-५०
- १६) जिल्हाधिकारी व सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, रत्नागिरी
- १७) मा.मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून), यांचे स्वीय सहाय्यक
- १८) मा.मंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) व नगर विकास, यांचे स्वीय सहाय्यक
- १९) मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून), यांचे स्वीय सहाय्यक
- २०) मा.राज्यमंत्री, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम), यांचे स्वीय सहाय्यक
- २१) अधिष्ठाता, सर जे.जे. कॉलेज ऑफ आर्किटेक्चर, ७८, डॉ. दादाभाई नौरोजी रोड, क्रॉफर्ड मार्केट, फोर्ट, मुंबई - ४०० ००१.
- २२) संचालक, पुरातत्व विभाग, सेंट जॉर्ज्स हॉस्पिटल कॉम्प्लेक्स, फोर्ट, मुंबई-४०० ००१.
- २३) कार्यासन अधिकारी, अर्थ-१/अर्थ-२/नियोजन-१/रस्ते-५/रस्ते-८/इमारती-१, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई